

30.1.2023

VN/1006/2023
VN/1006/2023-TEM-1

Hankinnan kuvaus

Hankkeen toteutuksessa on kolme keskeistä kokonaisuutta:

- elinikäisen ohjauksen tilan selvitys kirjallisuuskatsaukseen ja muuhun selvitystyöhön perustuen,
- elinikäisen ohjauksen syvällisempi arviointitutkimus ja
- elinikäisen ohjauksen laatukehikko.

Tarjoaja sitoutuu toteuttamaan kaikki kolme kokonaisuutta. Kahden ensimmäisen kokonaisuuden pohjalta tulee laatia kattava kuvaus kansallisesta elinikäisen ohjauksen tilasta.

Hankkeelle asetetaan ohjausryhmä, joka seuraa ja ohjaa työn etenemistä.

Hankkeen toteutuksen aikataulu on 1.4.2023 – 31.8.2024.

KUVAUS, Elinikäisen ohjauksen tila –arviointitutkimus

Elinikäisen ohjauksen suunnittelua, toteutusta, kehittämistä ja päätöksentekoa varten tarvitaan laajasti tietoa elinikäisen ohjauksen kansallisesta kokonaiskuvasta. **Arviointitutkimuksen tavoitteena on muodostaa systemaattinen kuva suomalaisen elinikäisen ohjauksen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kokonaisuudesta sekä arvioida sen toimivuutta: saatavuutta, laatua, tuloksia ja vaikuttavuutta.** TNO-palveluissa huomioidaan sekä suomen- että ruotsinkieliset palvelut.

Arviointitutkimus muodostuu kahdesta osasta.

- Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa laaditaan kuva elinikäisen ohjauksen kokonaisuudesta. Kuva rakentuu aiemman tutkimus- ja selvityskirjallisuuden osalta siltä osin kuin se on mahdollista ja kirjallisuutta on olemassa. Jos kuvaa ei pystytä muodostamaan aiemman kirjallisuuden pohjalta, tutkijaryhmän tulee täydentää kuvaa soveltuvilla menetelmillä, esim. kyselyillä, haastatteluilla ja/tai työpajatyöskentelyllä. Kirjallisuus voi sisältää myös ei-tieteellisiä julkaisuja, hankkeen ohjausryhmän kautta saatavaa materiaalia ym. Mikäli tarkastelu rakentuu sektorikohtaisesti, toivotaan paneutumista myös koulutus- ja työurapolun nivel- ja siirtymävaiheisiin sekä palvelujärjestelmän ulkopuolella oleviin.
- Tutkimuksen toisessa vaiheessa toteutetaan syvällisemmät arviointitutkimukset erikseen sovittavista kohteista. Tarkeimmat tutkimuskohteet elinikäisen ohjauksen kokonaisuudessa valitaan selvitystyön perusteella. Tutkimussuunnitelmassa tarjoajan tulee hahmotella alustavasti, millaisiin kokonaisuuksiin arviointitutkimus jakautuu. Syvällisemmät arviointitutkimukset täydentävät ja syventävät ensimmäisen vaiheen selvitystyössä syntyneitä kuvia ohjauksen tilasta. Syvällisempien arviointitutkimusten tulee kohdentua vähintäänkin koulutussektoriin, työllisyyspalveluihin ja nuorisotoimen ohjauspalveluihin.

Arviointitutkimuksen tuloksena laaditaan yksi tai useampia tutkimusraportteja. Jos toteuttaja tuottaa useampia erillisiä raportteja (esimerkiksi tutkimuspakettien mukaisesti), tulee toteuttajan kuitenkin laatia yksi kokonaistarkastelu (koostera-portti), jossa se tarkastelee elinikäisen ohjauksen kenttää kokonaisuutena. Raportti laaditaan Valtioneuvoston julkaisupohjalle. Toteuttaja laatii tulosten esittelyn myös tiiviissä ja selkeässä powerpoint-muodossa. Toteuttaja järjestää tilaisuuden (seminaari ja/tai webinaari myöhemmin sovittavalla tavalla) tulosten julkaisemiseksi. Lisäksi tutkijan/ tutkijoiden tulee olla myöhemmin käytettävissä tulosten esittelytilaisuuksiin ilman erillistä korvausta (vuoden 2025 loppuun saakka, enintään 3 työpäivän verran). Tarjoajan tulee esittää tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelmassaan vuorovaikutuksen ja viestinnän keinot ja materiaaleja, joita he toteuttavat hankkeesta viestimiseksi hankkeen käynnistyessä, toteutuksen aikana, hankkeen päättyessä sekä tulosten levittämiseksi. Toteuttaja laatii tiiviin **väliraportin** työn etenemisestä erikseen sovittavalla tavalla ja aikataululla, esimerkiksi loppuvuodesta 2023. **Alustavia tuloksia tulee olla tilaajan käytettävissä jo toukokuussa 2024.**

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Edellinen laaja kansallinen ohjauksen tilan arviointi toteutettiin vuonna 2002¹. Tuolloin keskiössä oli ohjaus koulutussektorilla. Osin tutkimukset rajattiin koskemaan vain opiskelijoiden ohjaustoimintaa oppilaitoksessa, poissulkien siirtymät opintoihin ja opinnoista eteenpäin. Nyt tavoitteena on laajentaa arviointitutkimuksen kohdetta niin, että syvällisempi tutkimus kattaa koulut, oppilaitokset, työllisyyspalvelut ja nuorisotoimen ohjauspalvelut huomioiden myös siirtymät. Elinikäisen ohjauksen palveluiden näkökulmia ”tiedottaminen, neuvonta, ohjaus” tulee painottaa siten, että toteutettava syvällisempi arviointitutkimus kohdistuu erityisesti ohjauspalveluihin.

Arviointitutkimuksen kokonaisuuden tulee vastata ainakin seuraaviin kysymyksiin:

- Ketkä käyttävät palveluita?
- Millaiset ovat eri käyttäjäryhmien tarpeet?
- Miten palvelut vastaavat kysyntää ja tarvetta, määrällisesti ja laadullisesti?
- Mitkä tahot antavat ohjausta?
- Millaisella osaamisella palveluja tuotetaan? Millaisella asiantuntemuksella työtä tehdään ja miten osaamista kehitetään?
- Miten palvelut on suunniteltu ja organisoitu?
- Miten palveluita koordinoidaan ja johdetaan?
- Miten palvelut on rahoitettu?
- Miten tyytyväisiä käyttäjät ovat palveluihin?
- Mitä sanovat lait, säädökset, strategiat ja ohjeistukset elinikäisen ohjauksen TNO-palveluista? Miten ne toteutuvat arjessa?
- Miten toteutuvat palveluiden saatavuus ja saavutettavuus?
- Millaista on palveluiden laatu? Miten laatua on määritelty aiemmissa selvityksissä ja tutkimuksissa ja miten sitä määritellään tässä tutkimuksessa?
- Miten ohjauspalveluiden aiemmissa tutkimuksissa ja arvioinneissa on kyetty tarkastelemaan ohjauksen tuloksia ja vaikuttavuutta? Millaista tietoa on hyödynnetty? Onko arvioinnissa ollut rajoitteita ja jos, millaisia?
- Millaisia haasteita elinikäisen ohjauksen kokonaisuuden toimivuudessa (saatavuudessa, laadussa, tuloksissa ja vaikuttavuudessa) tunnistetaan? Miten näihin haasteisiin voitaisiin vastata?
- Miten elinikäisen ohjauksen kehittämistoimintaa ja rahoitusta tulisi arviointikokonaisuuden perusteella jatkossa suunnata?
- Millaisilla kriteereillä, seurantakohteilla ja mittareilla ohjauksen saatavuutta, laatua, tuloksia ja vaikuttavuutta olisi mahdollista arvioida?

Tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelma

Tarjoajan tulee liittää osaksi tarjousta elinikäisen ohjauksen tilan arvioinnin tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelma. Suunnitelma jätetään Tarjouspalvelu –portaalissa ladattavana pdf-tiedostona, jonka enimmäispituus on 12 sivua sisältäen lähdeluettelon.

Suunnitelmassa tulee huomioida kaikki tarjouspyynnössä esiin tulevat, arviointitutkimuskokonaisuudelle asetetut vaatimukset ja tavoitteet mukaan lukien liitteessä 2 kuvatut hankintakriteerit, joiden perusteella suunnitelma arvioidaan.

Suunnitelmasta tulee käydä esiin vähintään seuraavat asiat:

1. Millaisella kokonaisuudella vastataan arviointitutkimuksen tavoitteisiin parhaiten. Millaisiin työpaketteihin arviointitutkimuksen kokonaisuus jaetaan ja mikä on kunkin työpaketin (alustava) laajuus ja (alustava) kustannusarvio. Huom! Yksi työpaketeista on ohjauksen laatukehikon laatiminen. Se tulee huomioida ja nimetä, mutta sen kuvaaminen tapahtuu toisessa liitteessä (laatukehikon toteutussuunnitelma).
2. Millaisia menetelmiä käyttäen arviointitutkimuskokonaisuus toteutetaan.
3. Millainen on hankkeen toteutuksen aikataulu.
4. Miten ymmärretään, huomioidaan ja painotetaan elinikäisen ohjauksen palveluiden eri ulottuvuudet tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus.
5. Miten huomioidaan elinikäisen ohjauksen palvelurakenteiden kolme tasoa: 1) ohjausta koskeva julkinen päätöksenteko, 2) ohjauksen palvelujärjestelyt eli palvelujen organisaatiotasoinen suunnittelu ja toteutus sekä 3) asiakkaalle näkyvät palvelut (ks. liite 6, Ohjauksen tiedolla johtaminen –esiselvitys).
6. Miten huomioidaan elinikäisen ohjauksen strategiset tavoitteet.
7. Miten kansainväliset kytkennät ja yhteistyö näkyvät arviointitutkimuksen toteutuksessa.
8. Miten laatukehikon esityössä tunnistettuja ohjauksen kriteerejä hyödynnetään arviointitutkimuksessa (ks. liite 6).

¹ Ks. Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mieliäinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13: 2001. Helsinki: Edita.; Numminen, U., Jancko, T., Lyra-Katz, A., Nyholm, N., Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. Arviointi 2/2002. Helsinki.; Pajarinen, M., Puhakka, H. & Vanhalakka-Ruoho, M. 2004. Aikuisopiskelijan ohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. Opetushallitus. Arviointi 3/2004. Helsinki.

9. Miten tutkimustulokset raportoidaan ja viestitään. Miten hankkeesta viestitään hankkeen käynnistyessä, aikana ja päättyessä.
10. Jos tarjoaja on ryhtymä tai tarjoaja käyttää alihankintaa, tulee suunnitelmassa kuvata, miten hankkeen toteutus jakautuu eri osapuolten kesken.

Syvällisempien arviointitutkimusten tulee kohdentua vähintäänkin koulutussektoriin, työllisyyspalveluihin ja nuorisotoimen ohjauspalveluihin. Suunnitelmassa tulee hahmotella niitä syvällisempiä arviointitutkimuksia, joita kokonaisuudessa (alustavasti) laaditaan.

Suunnitelmassa tulee vastata vähintään seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten tutkitaan ja arvioidaan
 - a. kouluja ja oppilaitoksia?
 - b. työllisyyspalveluita?
 - c. nuorisotoimen ohjauspalveluita?
2. Miten tutkimuksissa huomioidaan oppilaitosten ”kaikki ohjaavat / koko koulu ohjaa” –toimintamallit ja -periaatteet?
3. Miten ohjaus eri sektoreilla rajataan? Mihin palveluihin, toimenkuviin tai tehtäviin?

KUVAUS, Elinikäisen ohjauksen laatukehikko

Laatukehikolla tarkoitetaan jäsenystä teemoista, joita koskevaa tietoa olisi tarkoituksenmukaista koota yhteen elinikäisen ohjauksen laadun arvioimiseksi. Tällä hetkellä Suomesta puuttuu tällainen yhteisesti sovittu jäsenyys. Tiedolla johtamisen ja kattavan elinikäisen ohjauksen laatujärjestelmän kehittämisen haasteena näyttää olevan, että kokonaisuuden rakentamisen kannalta tietoa kerätään varsin paljon teemoista, jotka ovat suoraan tai välillisesti yhteydessä ohjaukseen. Tietoa on hajallaan eri hallinnonalojen ja palveluntuottajien kesken. Elinikäisen ohjauksen strategian mukaisesti tavoitteena on, että Suomessa asetetaan sektorirajat ylittävät yhteiset elinikäisen ohjauksen seurantakohteet ja arviointivälineet. Tietoa kerätään eri sektoreiden ohjauspalveluiden saatavuudesta, laadusta sekä vaikuttavuudesta ja tuloksista.

Tiedolla johtamisen systemaattisuutta ja jatkuvuutta ajatellen Suomessa on tarpeen tunnistaa ja osin myös ehkä kehittää uusia jatkuvaan seurantaan soveltuvia ohjauksen arvioinnin työkaluja. Tavoitteena tulisi olla kokonaisuus, jonka avulla voisi jäsentää kattavasti ja luotettavasti seurantatietoa elinikäisen ohjauksen kokonaisvoimavaroista, niiden käyttämisestä ja kohdentumisesta sekä siitä, miten hyvin tulokset vastaavat eri osapuolten odotuksia. Näin kerätty tieto ohjauksen kokonaisuudesta luo perustan toiminnan laadun arvioimiselle ja kehittämislle systemaattisesti. Tällöin on myös helpompi ottaa kantaa siihen, mihin suuntaan palvelumuotoja on tarkoituksenmukaista kehittää ja samalla taata ohjauspalveluiden riittävän yhdenmukainen saatavuus ja laatutaso eri alueilla ja kunnissa.

Hankinnan jälkeen laatukehikon jalkauttaminen käytäntöön jatkuu niin TEM:n ja OKM:n kuin muidenkin elinikäisessä ohjauksessa mukana olevien ministeriöiden ja tahojen toimesta.

Hankinnan tavoitteena on laatia laatukehikko kansalliseen käyttöön elinikäisen ohjauksen kokonaisuuden tiedolla johtamisen tarpeisiin. Laatukehikko tunnistaa jatkuvaan seurantaan soveltuvien ohjauksen arvioinnin työkalut. Laatukehikkoon valitaan parhaiten soveltuvat laadun kriteerit, seurantakohteet ja mittarit. Toteuttajan tulee tehdä esitys soveltuvista mittareista ja tietolähteistä, joita tarvitaan elinikäisen ohjauksen laadun seurantaan. Tilaaja tunnistaa, että käynnissä olevat valtakunnalliset kehittämishankkeet ja muutokset muokkaavat tietojärjestelmiä ja –alustoja, jolloin täsmällisten tietolähteiden määrittäminen on haastavaa. Laatukehikko huomioi ohjauspalveluiden sijoittumisen useiden eri ministeriöiden ja sektorien alle ja pyrkii luomaan kehikon, joka tuo erilaiset ohjauspalvelut yhteen isoon kuvaan. Laatukehikko soveltuu kokonaisuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Tuloksena on selvitysraportti, jossa elinikäisen ohjauksen ideaalia laatukehikkoa kuvataan. Laatukehikko –hankinnasta laadittava loppuraportti tarjoaa tilaajalle myös muuta relevanttia tietoa esimerkiksi laatukehikon muokkaamisen ja jalkauttamisen tueksi. Raportti laaditaan Valtioneuvoston julkaisupohjalle. Toteuttaja laatii myös tiiviin ja selkeän esityksen powerpoint-muodossa. Lisäksi toteuttajan tulee laatia visuaalista materiaalia laatukehikosta erikseen sovittavalla tavalla. Tarjoaja voi esittää toteutussuunnitelmassa, millaista muuta materiaalia he tarjoavat laatukehikon raportointiin liittyen. Laatukehikon raportointi tehdään suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. **Alustavia tuloksia tulee olla hankkijan käytettävissä jo toukokuussa 2024.**

Laatukehikon toteutussuunnitelma

Tarjoajan tulee liittää osaksi tarjousta elinikäisen ohjauksen **laatukehikon toteutussuunnitelma**. Suunnitelma jätetään Tarjouspalvelu –portaalissa ladattavana pdf-tiedostona, jonka enimmäispituus on 4 sivua sisältäen lähdeluettelon.

Suunnitelmassa tulee huomioida kaikki tarjouspyynnössä esiin tulevat, laatukehikolle asetetut vaatimukset ja tavoitteet mukaan lukien liitteessä 2 kuvatut hankintakriteerit, joiden perusteella suunnitelma arvioidaan. Suunnitelmasta tulee käydä esiin seuraavat asiat:

1. Millä tavalla laatukehikkoa lähdetään rakentamaan aiemmin tehdyn esityön pohjalta (ks. liite 6).
2. Millaisia menetelmiä käyttäen tunnistetaan soveltuvimmat laadun kriteerit, seurantakohteet ja mittarit.
3. Miten laatukehikossa huomioidaan ja painotetaan elinikäisen ohjauksen palveluiden eri ulottuvuudet tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus.
4. Miten huomioidaan elinikäisen ohjauksen palvelurakenteiden kolme tasoa: 1) ohjausta koskeva julkinen päätöksenteko, 2) ohjauksen palvelujärjestelyt eli palvelujen organisaatiotasoinen suunnittelu ja toteutus sekä 3) asiakkaalle näkyvät palvelut (ks. liite 6).
5. Miten huomioidaan elinikäisen ohjauksen strategiset tavoitteet.
6. Miten kansainväliset kytkennät ja yhteistyö näkyvät laatukehikon laadinnassa.
7. Miten arviointitutkimuskokonaisuutta hyödynnetään laatukehikon rakentamisessa.
8. Miten tutkimustulokset raportoidaan ja viestitään. Miten hankkeesta viestitään hankkeen käynnistyessä, aikana ja päättyessä. Miten laatukehikko raportoidaan ja esitetään visuaalisesti.

Toteuttajan asiantuntijuus

Tarjoajan tulee kuvata hankkeeseen osallistuvan henkilöstön osaamista. Osaaminen on osa laadun arviointia ja pisteytystä. Kriteerit ja pisteytys käyvät ilmi liitteestä 2. Lisäksi tarjouspyynnössä on esitetty vähimmäisvaatimuksia sekä toteuttajaorganisaatiolle että sen henkilöstön osaamiselle.

Hankkeeseen nimetään yksi **vastuuhenkilö**. Vastuuhenkilön tulee osallistua käytännön työn toteutukseen.

Muilta osin tarjoaja kuvaa henkilöstön resursoinnin, osaamisen ja soveltuvuuden hahmottelemiensa työpakettien mukaisesti. Kullekin työpaketille nimetään yksi **vastaava tutkija**, joka vastaa työpaketin toteutuksesta ja osallistuu käytännön työn toteutukseen. Työpaketeille voi nimetä myös muita tutkijoita. Jollei kaikkia työpakettien toteutukseen osallistuvia tutkijoita nimetä tarjouksessa, vähimmäisvaatimus on, että tarjoaja esittelee tähän hankkeeseen 5 tutkijan nimen, CV:n ja soveltuvuuden (ml. hankkeen vastuuhenkilö). Tarjoajan tulee myös tehdä esitys siitä, millaisilla määrällisillä ja laadullisilla henkilöstöresursseilla kukin työpaketti ja hanke kokonaisuudessaan toteutetaan. Asiantuntijuuden vertailussa arvioidaan koko nimetyn tiimin soveltuvuutta.

Henkilöstön osaamista arvioidaan CV-tietojen sekä vapaamuotoisen ”Henkilöstön osaaminen ja soveltuvuus” –kuvauksen perusteella. Vapaamuotoisessa kuvauksessa tarjoaja perustelee nimetyn, hankkeen toteutukseen osallistuvan henkilöstön (tutkijatiimin) osaamista ja soveltuvuutta sanallisesti, kuvaten heidän osaamisensa soveltuvuutta juuri tähän hankkeeseen. Vapaamuotoisesta kuvauksesta tulee ilmetä, kuka on nimetty vastuuseen mihinkin työpakettiin sekä millaisella työpanoksella kukin nimetty tutkija osallistuu työpaketin toteutukseen. Kuvauksen enimmäispituus on 4 sivua.

Asiantuntijuuden kuvauksessa tarjoaja voi käyttää hyväkseen myös mahdollista alihankintaa ja alihankkijoiden tietoja.

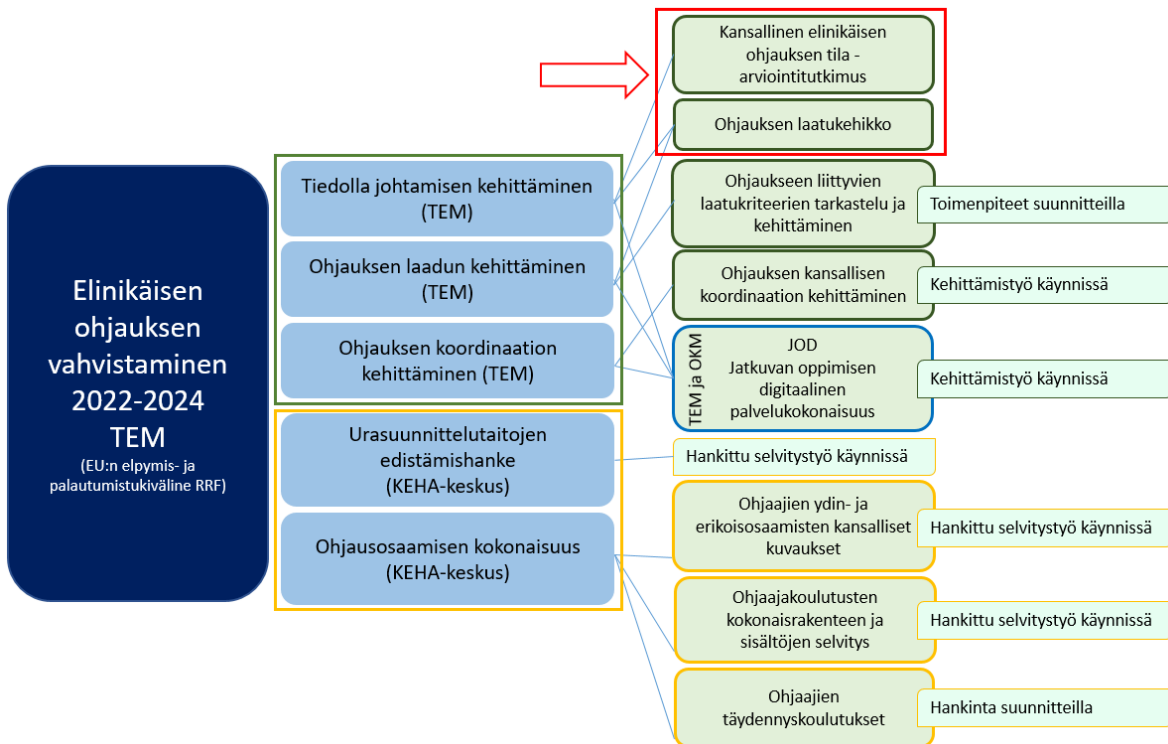
Hankinnan taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriö (jatkossa TEM) toteuttaa elinikäisen ohjauksen laadun ja tiedolla johtamisen kehittämishankkeen vuosina 2022-2024. Hanke toteutetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRF), osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa. Hankkeen tavoitteena on kehittää elinikäisen ohjauksen tietoperustaa kohti kansallista ohjauksen tietojohdamisen kokonaisuutta. Tällä hetkellä haasteena on, että ohjauksen kehittämishankkeita ja rahoitusta ei koordinoita kokonaisvaltaisesti, systemaattisesti ja tietoon perustuen. Ohjaustoiminta, sen hallinto ja ohjauksen kehittäminen ovat hajautuneet eri sektoreille ja ministeriöihin. Siiloutunut rakenne hidastaa ja jopa estää osaltaan ohjauksen systemaattista kehittämistä ja vaikuttavuuden seuranta. Elinikäisen ohjauksen strategisten linjausten (2020-2023) mukaan pitkän tähtäimen tavoitteena on, että ohjauksen järjestämistä koskevat päätökset perustuvat tietoon. Kansallisella, sektorirajat ylittävällä palvelujen ja vaikuttavuuden seurannalla voidaan tehostaa tiedolla johtamista sekä paikallisesti että kansallisesti. Tiedolla johtamisen kokonaisuudessa tärkeitä kehittämiskohteita ovat elinikäisen ohjauksen tilan selvittäminen sekä jatkuvaan seurantaan soveltuvien ohjauksen arvioinnin työkalujen kartoittaminen. Arviointityökaluilla säännöllisin väliajoin kerätty tieto ohjauksen kokonaisuudesta luo perustan toiminnan laadun arvioimiselle ja kehittämiselle systemaattisesti.

Suomen kestävä kasvun ohjelmassa, jatkuvan oppimisen yläotsikon alla olevassa elinikäisen ohjauksen kehittämiskokonaisuudessa on useampia hankkeita, joilla pyritään vahvistamaan kansallista elinikäisen ohjauksen kokonaisuutta. TEM toteuttaa osan kehittämishankkeista itse ja osan se on sijoittanut KEHA-keskukseen. KEHA-keskuksen toimesta toteutetaan urasuunnittelutaitojen edistämishanke sekä ohjausosaamista vahvistava kokonaisuus. Ohjausosaamisen kokonaisuudessa on käynnissä useita selvityksiä, kuten ohjaajakoulutusten kokonaisrakenteen tarkastelu ja arviointi sekä ohjaajien ydin- ja erikoisosaamisten kuvausten laatimistyö. Nämä selvitykset jäävät siksi tämän hankinnan kohteen, elinikäisen ohjauksen tilan, arviointitutkimuksen ulkopuolelle. Myöhemmin, kun eri kehittämishankkeiden selvitykset ja arviointitutkimukset valmistuvat, on mahdollista tarkastella niitä toisiinsa peilaten ja luoda näin entistäkin kokonaisvaltaisempaa kuvaa kansallisesta elinikäisen ohjauksen

kokonaisuudesta. Lisätietoa kehittämiskokonaisuudesta: <https://peda.net/hankkeet/elotori/elinikaisen-ohjauksen-valtakunnallinen-kehittaminen-2022-2024>.

Valtakunnalliset ELO-työryhmä ja ELO-foorumi toimivat kehittämistyön ylemmän tason ohjausryhminä. Hankkeita siis edistetään tiiviissä yhteistyössä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa.

Kuva 1: Elinikäisen ohjauksen vahvistaminen Suomen kestävän kasvun ohjelmassa (RRF-rahoitus)

Elinikäinen ohjaus

Elinikäinen ohjaus kattaa kaikki ne toimet ja palvelut, joiden avulla kaikenikäiset yksilöt pystyvät missä tahansa elämänvaiheessa tunnistamaan osaamisensa, taitonsa, rajoituksensa, kiinnostuksensa ja arvonsa ja peilaamaan näitä edellytyksiä työmarkkinoiden mahdollisuuksiin ja tarpeisiin sekä tarjolla oleviin osaamisen kehittämisen mahdollisuuksiin. Toimet ja palvelut tukevat yksilöä, jotta tämä kykenee tekemään mielekkäitä koulutukseen, urapolkuun, vapaa-aikaan sekä omaan toimeentuloon liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä koko elämänkaaren ajan sekä asettamaan ja edistämään yksilöllisiä tavoitteita koulutuksessa, työelämässä ja muissa konteksteissa.²

Elinikäinen ohjaus on yksi keskeinen väline tuettaessa yhteiskuntaa työelämän ja osaamisen murroksessa. Ohjauksella voidaan vaikuttaa työllistymisen kannalta tärkeään osaamisen hankkimiseen, siirtymien sujuvuuteen sekä osuivien ja mielekkäiden koulutus- ja työurien rakentumiseen niin opiskelussa, palkkatyössä, yrittäjänä tai muissa työn tekemisen muodoissa. Välittömien taloudellisten hyötyjen lisäksi ohjauksella voidaan vaikuttaa laajempien yhteiskunnallisten tulosten saavuttamiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, kohtaantoon, parempaan työelämään sekä elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumiskykyyn. Ohjaus edistää yksilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Ohjauksen vaikuttavuutta voidaan toisaalta kuvata yksilön hyvän elämän mahdollistajana, toisaalta politiikkakeinona muutoksen aikaansaamiseksi laajemmin yhteiskunnassa. Ohjauksen tuloksia ja vaikuttavuutta tarkasteltaessa tulee tunnistaa ja huomioida kaikki nämä eri tasoilla tapahtuvat ohjauksen vaikutukset, samoin kuin ohjauksesta hyötyvät useat eri tahot: yksilöt, organisaatiot, yhteisöt, maat ja Euroopan unioni.³

Palveluita voidaan jaotella sen mukaan, keskittyvätkö ne pääasiassa 1) täsmällisen ja ajantasaisen tiedon antamiseen, 2) yleiseen neuvontaan tai yksittäisten tai selkeiden ongelmien ratkomiseen vai 3) ohjaukseen, jolla tarkoitetaan henkilökohtaisempaa ja syvällisempää prosessia ohjaajan ja ohjattavan välillä. Tämän vuoksi Suomessa puhutaan usein

² Euroopan unionin neuvosto 2008. Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 21 November 2008 on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies. Official Journal of the European Union, C 319, 13.12.2008, pp. 4-7. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42008X1213\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42008X1213(02)); Valtioneuvosto 2020. Elinikäisen ohjauksen strategia 2020-2023, 10. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162576>.

³ Valtioneuvosto 2020. Elinikäisen ohjauksen strategia 2020-2023, 10. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162576>; Ks. Vuorinen, R. & Kettunen, J. 2022. Exploring the potential of a systemic approach for monitoring and evaluating career guidance systems and services. In Cedefop et al. (2022). Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services (Vol. I). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop working paper; No 9, 11-28. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/422672>.

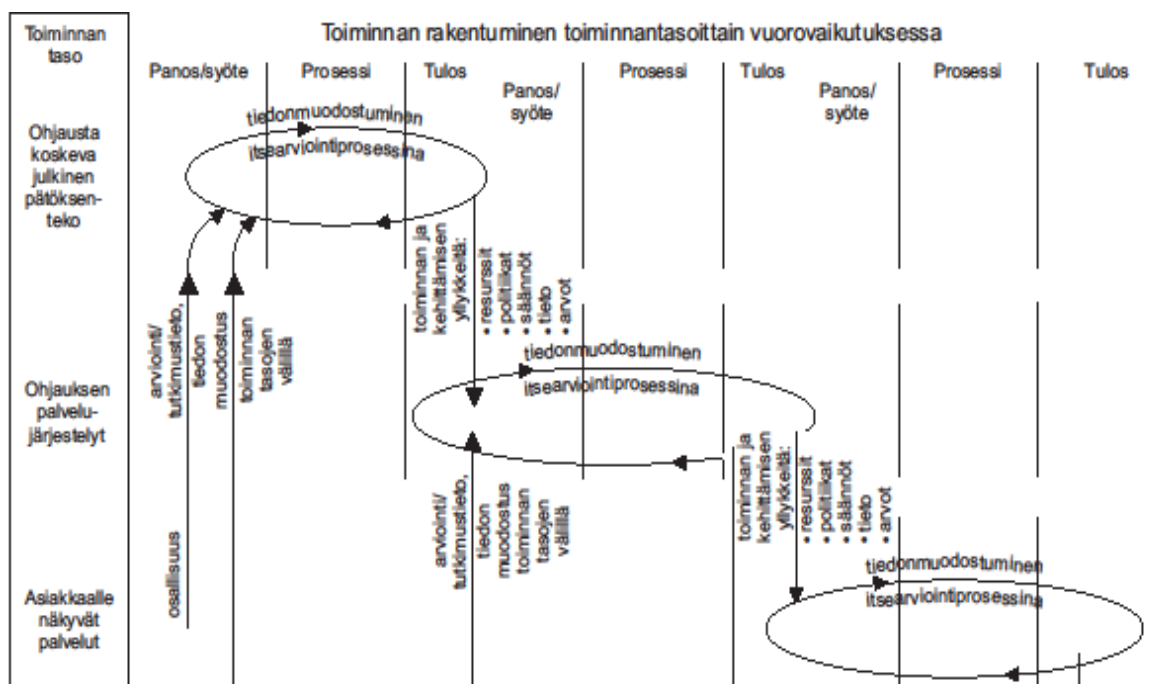
tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluista (TNO-palveluista). Tietopalveluilla, neuvonnalla ja ohjauspalveluilla on kullakin oma tärkeä roolinsa elinikäisen ohjauksen kokonaisuudessa. Jaottelu kuvaa tässä ensi sijassa palveluiden erilaisia tavoitteita ja toimenpiteitä – tietopalvelu voi olla esimerkiksi internetin välityksellä jaettavaa työmarkkinatietoa. Ohjaustapahtuma sisältää usein sekä tiedon antamista että neuvontaa, mutta on silti henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuvaa ja yksilön lähtökohdista tapahtuvaa yhteistä neuvottelua ja asioiden pohtimista, pelkän tiedon antamisen tai pelkkien neuvojen jakamisen sijaan.

Elinikäisen ohjauksen toimijakenttä on varsin laaja. Elinikäinen ohjaus kattaa ainakin seuraavia toimijoita ja näiden tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja:

- Koulut ja oppilaitokset
- TE-palvelut, kuntien työllisyyspalvelut
- Kunnan ohjauspalvelut esim. oppivelvollisuuden aikana nivelvaiheissa, maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut
- Etsivä nuorisotyö ja nuorten tieto- ja neuvontapalvelut (usein osana Ohjaamoa)
- Aikuissosiaalityö, muu sosiaalityön konteksti
- Ohjaamot, TYP, muut monialaiset palvelut (edellä mainittuja organisaatioita yhdistävät palvelurakenteet)
- Nuorten työpajatoiminta
- Maahanmuuttajien osaamiskeskukset
- Rikosseuraamuslaitos
- Ammattiliitot (jäsenistön uraneuvonta- ja uraohjauspalvelut)
- Työpaikat
- Kolmas sektori ja järjestöt
- Ammatillinen kuntoutus
- Yksityiset toimijat (myös mentoring, coaching, työnohjaus)
- Vertaisohjaus (esim. Mothers in business MIB, Urasparraajat)

Toisaalta elinikäistä ohjausta voidaan hahmotella myös tunnistuen erilaisia ohjausasiakkaan elämäntilanteita ohjaustarpeineen: peruskoulu, toinen aste, korkeakouluopinnot, nivelvaiheet ja siirtymät opinnoista opintoihin tai työelämään, muut opiskelijat, varusmiespalvelus tai siviilipalvelus, työikäiset, siirtymät työuran aikana, työssä olevat, työelämän ulkopuolella olevat (esim. vanhempainvapaalla, kuntoutujat, eläkeläiset, sairausloma), työnhakijat, työttömät työnhakijat jne.

Näiden lisäksi on tunnistettavissa kolme tasoa, joilla elinikäistä ohjausta voidaan tarkastella: 1) ohjausta koskeva julkinen päätöksenteko, 2) ohjauksen palvelujärjestelyt eli palvelujen alueellinen ja organisaatiotasoinen suunnittelu ja toteutus sekä 3) asiakkaalle näkyvät palvelut. Eri tasojen on tärkeää olla tarkastelussa mukana ohjausta määriteltäessä ja tutkittaessa. Näin kansallisia ohjauspalveluita voidaan arvioida ja kehittää systeemisenä kokonaisuutena, joka pitää sisällään rakenteet, prosessit, toimivuuden ja vastuunjaon. Kolmitasoinen tarkastelu mahdollistaa palveluiden tiedolla johtamisen, kun tasot tuottavat tietopohjaa toisille tasoille toiminnan ja päätöksenteon tueksi. Nämä tasot ovat mukana myös hahmoteltaessa elinikäisen ohjauksen laadun kriteerejä, seurantakohteita ja mittareita (= laatukehikko).

Kuva 2: Ohjaustoiminnan rakentuminen toiminnantasoittain vuorovaikutuksessa. Raimo Vuorinen.

Aiemmat selvitykset, arviointitutkimukset, tietolähteet

Ohjausta tutkitaan ja arvioidaan, mutta tieto on hajallaan eri hallinnonaloilla. Valmistellessaan hankintaa TEM on käynyt keskusteluita eri tahojen kanssa (esim. ministeriöt, alainen hallinto ja sidosryhmät). Yhdessä eri tahojen kanssa on suunniteltu tarjouspyyntöä sekä tunnistettu useita arvioinnin kokonaisuuteen mahdollisesti linkittyviä aiempia selvityksiä, arviointeja, tutkimuksia ja tietolähteitä (puutteellisesti kuitenkin):

- Valtiontalouden tarkastusviraston raportti 2015, elinikäistä ohjausta koskenut tarkastus sekä vuoden 2018 jälkiseuranta
- OECD 2020: Continuous learning in working life in Finland –arviointiraportti
- Karvi: oppilaanohjauksen ja toisen asteen nivelvaiheen arviointi. Goman ym. 2020.
- Karvi: korkeakoulupedagogiikan tila –arviointi
- Karvi (tulossa): oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvä ohjauksen arviointi
- Mayer ym. 2022. Työelämään tutustumisjaksojen toteutus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja saavutettavuus perusopetuksen aikana.
- Mayer, Haanpää, Talvitie & Valtakari, 2020. Ammatinvalinta- ja uraohjauksesta onnistumisiin.
- Maahanmuuttajien matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluja koskeva selvitys. Owl Group 2020.
- Ohjaamojen vaikuttavuutta koskevat tutkimukset. Valtakari ym. 2020, Teemu Vauhkonen (tulossa).
- Kiesi, J., Goman, J., Huhtanen, M., Helve, H., Laine, A., Piilonen, H., Raudasoja, A., Ståhl, B., Vartiainen, R. 2022. Ammatillisilla poluilla – Arviointi yksilöllisistä opintopoluista ammatillisessa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 26:2022.
- STM: kuntoutuskomitea, sotu-komitea
- Anne Määttä, TYP-palveluiden selvitys, palveluiden pirstaleisuus
- Simo Aho: läpäisyn tehostamisen pitkäaikaistutkimus 5 v, 10 v (OPH)
- Zoom –hankkeet (ESR), läpäisyraportit
- OKM toisen asteen opinto-ohjaajien mitoitusta koskeva selvitys
- STTK: Aula Researchin teettämä kansalaiskysely 15-29-vuotiaille opiskelusta, työstä ja toimeentulosta, mm. tyytyväisyydestä alaan ja opinto-ohjaukseen
- Ohjaamojen asiakaspalautteet, Ohjaamojen itsearviointi
- Mirja Määttä: selvitys syrjäytymisestä, eduskunnan julkaisusarjassa
- Alasalmi J. ym. (2022). Ammatillisen työvoimakoulutuksen toimivuus ja vaikutusten arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:35.
- Nuorisotutkimusseuran/-verkoston tutkimukset
- Valtiontalouden tarkastusvirasto: arviointi työpajoista ja etsivästä nuorisotyöstä
- ”Luottamusta, että asiat järjestyvät aina”. Etsivän nuorisotyön valtakunnalliset Sovari 2021 –tulokset ja ”Uskon siihen, että pystyn ja pärjään”. Työpajatoiminnan valtakunnalliset Sovari 2021 –tulokset
- Cedefop 2022: Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services (vol 1)
- Vuorinen, R. 2019. Elinikäisen ohjauksen laadunvarmistus Suomessa. Esiselvitys elinikäisen ohjauksen kansallisen tila-arvioinnin käynnistämiseksi.
- Tuomi, Hautamäki & Ketamo 2021. Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24.
- Kettunen, J., Ruusuvirta-Uksulainen, O., Rautopuro, J., Vuorinen, R., Piirilä, E. (2023). Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen määrällinen saatavuus ja riittävyys. *Raportteja ja työpapereita*.1. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Elinikäisen ohjauksen tilan arvioinnissa ja laatukehikon hahmottelemisessa on tavoitteena hyödyntää olemassa olevaa tietoa vähintäänkin edellisten 3 vuoden ajalta, mahdollisuuksien ja relevanssin mukaan. Olemassa olevaa tietoa täydennetään arviointitutkimuksilla siltä osin kuin se on hankinnan tavoitteiden saavuttamisen kannalta tarpeen.

Elinikäisen ohjauksen laatukehikkoa on hahmoteltu jo vuosina 2018-2021 TEM:n tilaamana ja Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen projektipäällikkö, KT Raimo Vuorisen toimesta. Laatukehikon hahmottelu jatkuu tämän työn pohjalta. Tarjouspyynnön liitteisiin on ladattu Raimo Vuorisen yhteenveto ”Elinikäisen ohjauksen tiedolla johtaminen Suomessa. Luonnos elinikäisen ohjauksen seurantakohteiksi ja arviointivälineiksi” (liite 6). Vuosina 2021-2022 TEM ja OKM ovat tehneet yhteistyötä Cedefopin kanssa. Cedefopin tavoitteena on luoda eurooppalainen elinikäisen ohjauksen laatukehikko. Yhteistyö Cedefopin kanssa jatkuu ja kytketty myös tämän hankinnan toteutukseen.

Hankinnan valmistelu: tietopyyntö palveluntuottajille

Valmistellessaan julkista hankintaa arviointitutkimuksen kokonaisuudelle, TEM pyysi palveluntuottajilta tietoja ja näkemyksiä hankinnan kohteeseen, hankintamenettelyihin ja tarjouspyynnön laatimiseen. Markkinavuoropuhelulla TEM pyrki varmistamaan, että nyt toteutettava hankinta on mahdollisimman laadukas ja kustannustehokas ja että tarjouspyyntö on palveluntuottajien näkökulmasta kiinnostava ja motivoiva. Tietopyyntö oli avoinna 29.11.2022 – 3.1.2023 ja saatavilla sekä Tarjouspalvelu.fi –portaalissa että elinikäisen ohjauksen ELO-tori –alustalla kaikille kiinnostuneille. Saatuja vastauksia on käytetty TEM:ssä tämän hankinnan valmistelussa. Tietopyyntöön vastaamatta jättäminen ei estä tähän tarjouskilpailuun osallistumista eikä tietopyyntöön vastaaminen vaikuta millään tavoin tarjoajan asemaan tarjouskilpailussa.